

Natuursignalen

IVN Mark & Donge ZOMER 2026 | Thema: biomimicry

Biomimicry, 3 artikelen

Afscheid en bedankje

Cadeau Markdal

Natuursignalen

IVN Mark & Donge - ZOMER EDITIE 2026

Raaigras

Houdt u van eenvoud en een strakke lijn
Ga dan fietsen in het mooie Brabant
Vooral bij Gilze moet u zijn
Kilometers groen tot aan den einder
Geen bloem of vogel stoort er beeld of rust
Al raaigras dat er tiert in mono toon
Bio divers was hier ooit heel gewoon
Die chaos is voorgoed verleden tijd
Graagras voor de eeuwigheid.

Aub, 2026

foto: Aad van Diemen, raaigras

foto's voorpagina

boven: Mariëtta Peters, gele kwikstaart

onder: Jacques Peters, bloemenweide

DAGELIJKS BESTUUR

VOORZITTER

Peter van der Ark, voorzitter@ivn-markendonge.nl

SECRETARIS

Angelique van Lankveld

secretariaat@ivn-markendonge.nl

PENNINGMEESTER

Ben Zielschot

penningmeester@ivn-markendonge.nl

Inhoud

- 4 Biometica/mimicry
- 5 Mimicry
- 7 fotoselectie
- 11 Vogelcursus een succes
- 13 Torenvalken onder de loep
- 14 Weidevogels
- 16 Wandelingen overzicht

Colofon

Carla Nieuwenhuizen

René Megens

Peter van Gils, fotoredactie

Iris van der Vlerk, eindredactie

06 10 22 12 56

nsredactie@ivn-markendonge.nl

© copyright: niets uit deze uitgave mag worden gekopieerd of anderszins gebruikt zonder uitdrukkelijke toestemming van auteur/fotograaf.

De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden artikelen in te korten of anderszins te wijzigen.

53e jaargang Zomer 2026

uitgave van IVN Mark & Donge

verschijnt vier x per jaar

Sluitingsdatum kopij zomereditie:

21 augustus 2026

foto: Jacques Peters, heideblauwtje

Van de redactie

IRIS VAN DER VLERK

Nu is echt het moment aangebroken dat ik aan mijn laatste bijdrage begin. Vijftien jaar lang heb ik Natuursignalen mogen opmaken. Ik mag nog verder gaan, natuurlijk, maar er komt een moment dat je de beslissing neemt te stoppen met de opmaak, zij het met enige weemoed.

Altijd fijn gewerkt met vaste artikelschrijvers, een incidentele schrijver, met vaste fotografen die telkens weer ook hun bijdrage leverden. En ook hier weer een enkele incidentele. Allen heel hartelijk bedankt voor de jarenlange fijne samenwerking!

Ik heb me het recht toebedeeld om in deze laatste uitgave van mijn hand een viertal extra pagina's te wijden aan een selectie van foto's die mij in de loop der jaren is toegezonden! Het kiezen was ongelooflijk moeilijk, maar ik hoop dat jullie genieten van die paar bladzijden met de door mij gekozen selectie! Ik had er wel een hele uitgave mee kunnen vullen, zelfs wel twee! Zoveel prachtige juweeltjes van foto's!

Tip: Natuursignalen wacht nog op een opvolger voor de eindredactie/vormgeving. Het is ontzettend leuk werk. Het is wel van belang dat je van computerwerk houdt! Vier keer per jaar een paar dagen/weken aan de uitdaging werken om dit mooie blad te laten voortbestaan! Ik zeg weken, maar dat omvat mede het binnenhalen van kopij en foto's, van overleg met de redactie tot het redigeren, dat door alle redactieleden gedaan wordt.

Hoe meer ervaring je krijgt, hoe sneller het gaat. Wil je meer informatie: mail of bel: yirisblue@me.com of 06 10 22 12 56 Ik vertel je graag meer over deze mooie uitdaging!

Nu rest mij voor de laatste keer jullie veel leesplezier toe te wensen! Dag allen! wellicht tot ziens bij een activiteit van IVN Mark & Donge!

foto: Ria Lambregts, vuurgoudhaan

Biomimetica ofwel biomimicry

MARCEL ELSHOUT

De natuur als inspiratiebron, waarbij in de natuur in de loop der tijd veel gebaseerd is op vaak vallen en opstaan, en uiteindelijk resulteert in een telkens geschiktere aanpassing aan de omgeving.

Taal is als natuur, ze kan verleiden, verlokken en verlinken. Daarbij speelt de tijdsfactor een enorme rol. Geduld kan je redden, om deze aanpassing aan de omgeving te bewerkstelligen. De evolutie is een procesgang van zoeken en vinden, en schijnbare toevalligheden van uitproberen, lukken en vergissen, spelen daarbij een grote rol.

Mensen kunnen de kunst van sommige natuurlijke creatieve processen en de uiteindelijke resultaten afkijken, kwestie van observeren en ten gunste van jezelf toepassen. Inspiratiebronnen te over, zoals fotosynthese, de sterkte van spinnenwebdraden, de huid van haaien die super aangepast is om fantastisch te kunnen zwemmen en talloze andere evolutionaire natuurlijke 'uitvindingen'.

Een internationaal bedrijf heeft mij als natuurgids eens gevraagd om in de natuur te wijzen op adaptieve natuurverschijnselen, die min of meer ook menselijk verklaard zouden kunnen worden. Toevallig liepen we in een landschap vol haagwinde, de zogenaamde pispotjes, en ik wees hen op het feit dat deze winde kronkelend om een andere plant heen zich naar boven bewoog naar het licht toe. Ik vertelde hun dat dit wel leek op het gedrag van sommige mensen, die zich over de rug van een ander omhoog werken. De vergelijking werd met een grote glimlach wel gewaardeerd.

Een ander voorbeeld, maar dan uit de insectenwereld is de stadsreus, een zweefvlieg, geen vogel dus, maar ze vertoont wel koekoeksgedrag. Rara, hoe zit dat in elkaar? Zweefvliegen kunnen zich sowieso geweldig anders voordoen dan ze in werkelijkheid zijn, en sommige onder hen zijn daar echt geweldige meesters in. Hun 'verkleedpartij' is zeer creatief bedacht en super functioneel. Tot deze groep behoren de stadsreus, de hommelseus, de wespereus, de witte reus en de gele reus.

De stadsreus, bijgenaamd de hoornaarzweefvlieg, voedt zich met de nectar van verschillende bloemen. Als het tijd geworden is voor vrouwtje stadsreus om eitjes te gaan leggen, zoekt ze 'verkleed' als wesp, een wespennest op, ze poetst zich mooi schoon, en stapt dapper het wespennest in. Daar wordt ze niet lastiggevallend door over het algemeen steekgrage wespen, ze wordt gedoogd en kan haar gang gaan. De reuzin legt haar eitjes en na gedane zaken verlaat ze rustig het wespennest. De nieuwe koninginnen en mannetjes-wespen verlaten in de herfst het nest. De koninginnen worden bevrucht en zoeken ter overwintering een rustig plekje.

De mannetjes en achtergebleven werksters leggen rond half november het loodje. De larven van de stadsreus leven van het afval in en rond het achtergebleven nest, en in de zomer verschijnen ze als flinke uit de kluiten gewassen reusjes. De hommelseus vertoont hetzelfde gedrag maar dan binnen een hommelnest, afhankelijk van haar 'verkleeding' kan dat een tuinhommel- of een steenhommelnest zijn. Wielrenners kunnen mooi 'surplace' stilstaan, en zweefvliegen kunnen 'stilstaand dansen' in de lucht met hun twee vleugeltjes, en ze steken niet. Als extraatje heeft de stadsreus in het multifunctionele denkraam nog iets bijzonders: ze is een duurzame opruimer, dus wat dat betreft kunnen mensen er ook nog iets van opsteken in het licht van de biomimetica, dus inderdaad: van proberen kun je leren, geduld kan je redden en tijdschaft raad.

Noot van de redactie:

Biomimetica of biomimicry is de wetenschap en de techniek van het imiteren van biologische 'ideeën' in de natuur, om menselijke toepassingen uit te vinden, te verbeteren of duurzamer te maken

foto: Marcel Elshout, stadsreus

foto: Jacques Peters, hommelmijvlieg

Mimicry

AAT RIETVELD

Planten en dieren kunnen er voordeel van hebben door op een andere plant of dier te lijken en deze te imiteren in vorm, geur of gedrag.

Een mooi voorbeeld uit onze directe omgeving is de 'blinde bij', wetenschappelijke naam: *Eristalis tenax*, maar...de blinde bij is niet blind en het is geen bij. Verwarring alom dus. De blinde bij doet of hij een honingbij is. Honingbijen hebben een gifblaas en zijn dus niet lekker en zelfs een beetje gevaarlijk door het gif. Vogels weten dat, de meeste althans, en eten dus geen honingbijen. Door de honingbij na te doen, 'mimicry', hebben deze vliegen dus voordeel van hun uiterlijk.

We kennen heel veel vliegen die op wespen lijken. De fophoornaar, de pyamavlieg, de wespreus, de hommelmijvlieg en zeer veel andere soorten. Ze hebben allemaal het kunstje van elkaar afgekeken: 'eet mij niet want ik ben giftig'. Of ze zijn allemaal het resultaat van een evolutionair proces.

Wij mensen zien direct dat het geen honingbij is. De blinde bij heeft maar twee vleugels en korte stompjes als antennen/voelsprietten, terwijl bijen vier vleugels en lange voelsprietten hebben. Dit is insecten-determinatie les 1. Korte voelsprietten is een vlieg, lange is een bij. Hoewel er natuurlijk uitzonderingen zijn. De blinde bij is een mooi voorbeeld van mimicry.

Ook makkelijk waarneembaar is een aantal orchideeën. De wespenorchis en de bijenorchis zijn mooie voorbeelden van mimicry. Er zijn in Nederland vier soorten wespenorchis. De brede-wespenorchis, *Epipactis helleborine*, is vrij algemeen, de andere soorten zijn zeer zeldzaam. De bloem lijkt op het vrouwtje van een wesp. De mannelijke wespen proberen dit vrouwtje te bevruchten waardoor de bestuiving van deze orchidee plaatsvindt. Het heeft dus een voordeel om op een wesp te lijken.

Ja, mimicry is zelfs noodzakelijk voor het voortbestaan van de soort. Voor de bijenorchis geldt hetzelfde verhaal. De verschillende manieren waarop planten bestoven worden is een artikel in *Natuursignalen* waard.

Je kunt ook op je omgeving gaan lijken. Vlinders die niet te ontdekken zijn op een boomschors of de roerdomp die door zijn houding en tekening niet opvalt in het riet. Mimicry is ontstaan door een evolutionair proces. De exemplaren van dieren die het minst opvallen worden het minst gegeten en zijn daarom het meest succesvol in het overleven en kunnen zich dus voortplanten. Darwin heeft het beschreven al noemde hij de term mimicry nog niet. Maar in zijn beroemde boek 'Over het ontstaan van soorten' staan talloze voorbeelden.

Hij beschreef het fenomeen 'beschermende gelijkenis' en vergroting van de 'levenskansen'. Mimicry als onderdeel van natuurlijke selectie. In de ondertitel van zijn beroemde boek komt de term 'behoud van bevoordeelde rassen' voor. Je bent bevoordeeld als je op een bij of een wesp lijkt of als je niet opvalt tegen je achtergrond, zoals een vlinder tegen een boomschors.

Ook bij de *Homo sapiens* komt mimicry voor om er voordeel van te hebben. Er zijn mensen die kinderfeestje opvrolijken door via mimicry als Swiebertje of Pipo de Clown op te treden terwijl Joop Doderer en Cor Witschge allang zijn overleden. Maar het voordeel is wel dat je er geld mee kunt verdienen.

foto: Jacques Peters blinde bij

Bedankt Iris!

REDACTIELEDEN NATUURSIGNALEN

Na 15 jaar is hier dan het laatste nummer dat Iris van der Vlerk als eindredacteur van Natuursignalen coördineert en opmaakt. Tijd om haar in het zonnetje te zetten als dank voor deze jarenlange inzet.

Iris is geboren en getogen in Rotterdam. Haar interesse in de natuur werd door het volgen van de zogenaamde Groencursus en in 1998 de Natuurgidsenopleiding bij het Hoeksche Waards Landschap verder uitgebreid. In de Hoeksche Waard deed Iris gedurende 10 jaar ervaring op met het opmaken van het verenigingsblad daar.

Ze verhuisde voor de liefde naar Breda. Na een jaar rondkijken bij IVN Mark & Donge nam ze de opmaak van het verenigingsblad over van Emmy Blok. Van 2015 tot 2023, de volledige bestuursperiode van acht jaar, maakte ze ook deel uit van het bestuur van IVN Mark & Donge.

Natuursignalen kreeg in de loop der jaren onder haar leiding een nieuw uiterlijk. Eerst kwam het blad uit in twee-kleurendruk, lichtgroen en zwart. Vervolgens werd het de kleur groen die door landelijk IVN werd gebruikt en uiteindelijk werd het de uitgave volledig in kleur. Dat niet alleen, Natuursignalen is van een uitgave van een dubbelgevouwen A3-formaat, vier pagina's dus, naar een uitgave gegaan van 12 pagina's. Voor het 45-jarig bestaan van IVN Mark & Donge in 2016 is er een speciale editie uitgegeven die zelfs 32 pagina's telde! Een hele klus.

Iris heeft het blad altijd met veel plezier opgemaakt, maar zoals ze zelf zegt `Er komt een keer een eind aan alles. Het is tijd voor verandering. Met een beetje pijn in mijn hart laat ik Natuursignalen los. Het was een voorrecht om dit werk zo lang te mogen doen. Hopelijk komt er een nieuwe eindredacteur die dit werk met net zo veel plezier doet als ik al die jaren heb gedaan`.

Dat er volop andere zaken zijn waar Iris zich mee bezighoudt werd ook duidelijk op 24 april jl. toen Iris op de Ginnekenmarkt in Breda werd verrast. Uit handen van Carla Kranenborg, loco-burgemeester van Breda, ontving zij die ochtend een koninklijke onderscheiding als Lid in de Orde van Oranje Nassau voor al haar vrijwillige inzet waaronder ook die voor haar werkzaamheden als eindredacteur voor Natuursignalen.

Gelukkig blijft Iris bij IVN Mark & Donge betrokken als coördinator van de jongerenafdeling de Torenavalken (zie elders in deze uitgave). Iris, enorm bedankt voor al het werk dat je hebt verricht om het blad zo mooi te maken als het nu is. Dank voor het achter de broek aan zitten van alle redacteurs. Dank voor je precisie en nauwkeurigheid bij de opmaak en vooral dank voor de plezierige samenwerking met alle redactieleden in de afgelopen 15 jaar!

foto: Carla Nieuwenhuizen, Iris aan het werk!

fotocollage: Iris van der Vlerk

foto's: Paula Nijhuis, Bas Schelling, fotocollage: Iris van der Vlerk

foto boven: Ilona Muskens, gezicht op zee

Foto onder: Mariëtta Peters, groenpootruiter

foto boven: Kaat Nobelen, grote zaagbek

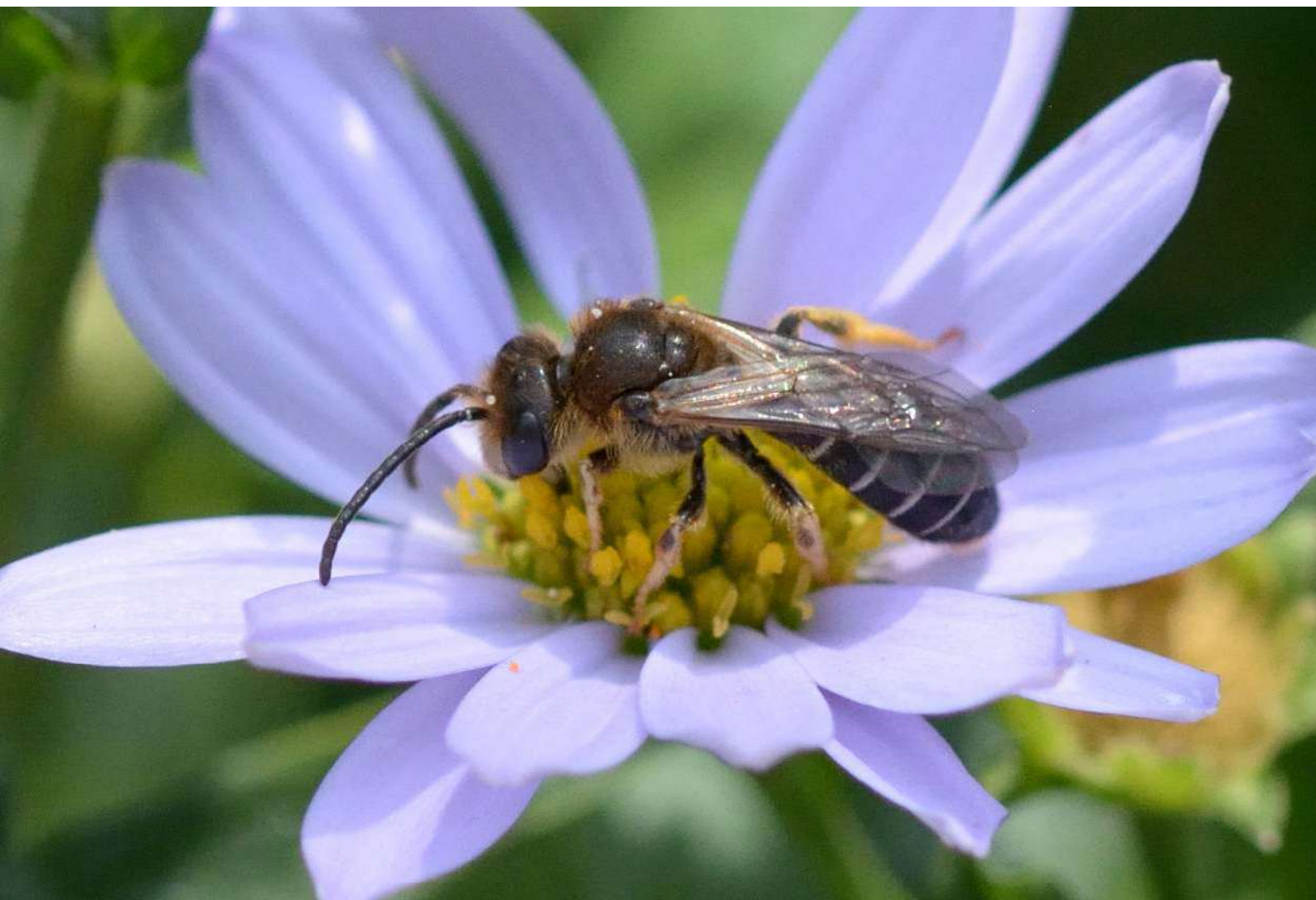
foto onder: Jacques Peters, vosje

foto boven: Hannie van de Roer, grote zaagbek

foto onder: Jacques Peters, roodpotige groefbij (m)

foto boven: Mijke Buit, steenuiltje

foto onder: Hannie van de Roer, steenuiltje

Verrassend!

JOOP VAN RIET

Een cadeau voor het Markdal!

Bij de Batoniahoeve en het Houten Huys van Esther van Beek en haar moeder Maaïke de Moor, vertelt Esther er enthousiast over. De rechtgetrokken beek over haar land is nu een vrijstromende meanderende waterstroom geworden. Met natuurlijke versmallende vispassages.

foto: Joop van Riet, meanderende Galderse beek

Zo maar zo'n 500 meter aan meanders erbij! Want zelfs met Markdal-noord en een moerasbos is het Markdal nog niet af. Waterschapsbestuurder Karin van den Berg (lid DB, Water Natuurlijk) was dan ook in haar nopjes met de plannen van Esther en maakte het motto 'voor een goed plan is altijd geld' waar. Onder andere door subsidie via de provincie. Dit soort privé initiatieven kunnen er niet genoeg zijn en moet je steunen, zei Karin.

Het ontwerp kwam van Patty Kluytmans. Zo kon ze ook haar opleiding en kennis van voedselbossen in de praktijk brengen, want Esther droomde al een tijdje over een voedselbos en daar wist Patty alles van. Er is ook een moeras aangelegd voor eetbare water- en oeverplanten. Het ideaal is om mensen de binding met eigen grond weer te laten beleven.

Ondertussen worden er nog andere cadeautjes uit het Markdal gemeld. Jonge ooievaars nu ook weer bij het nest bij de Boswachters boerderij, waar het jaren geleden allemaal begon maar dat na de sterfte door vogelgriep een paar jaar gemeden werd.

En een bericht van een glunderende Martin van Leest (WBr Vogelwerkgroep) die zich al 40 jaar voor de steenuiltjes ('hupkes') inzet, met steeds bedroevend resultaat. Maar nu jonge 'hupkes' op drie plekken in het Markdal heeft! Duimen dat ze gezond uit zullen vliegen!

Foto: Gerard van Opstal: welke vogel zit daar nou?

Vogelcursus 2026.

GERARD VAN OPSTAL

Op 30 april hebben we de vogelcursus weer succesvol afgesloten. Met een enthousiaste groep zijn we in januari begonnen met deze cursus. Het is altijd weer een beetje aftasten wat voor groep het deze keer is. Maar het bleek al snel dat ze geïnteresseerd waren en aandacht hadden voor wat er geboden werd.

Voor ons als presentatoren van de cursus ook steeds spannend, want we maken onze presentaties zelf. Dat is steeds weer kijken of er ergens weer nieuwe of betere informatie te vinden is. Een mooi filmpje of foto, die als toegevoegde waarde van de presentatie kan dienen. Het mag niet te moeilijk zijn en toch interessant, want het is tenslotte een beginnerscursus.

Met onze cursus kunnen we al een paar jaar terecht in het buurthuis 'De Pannehoef' in Oosterhout, een fijne locatie waar we vriendelijk en gastvrij ontvangen worden. De vijf cursusavonden werden steeds afgewisseld met een excursie. Deze waren in de Biesbosch, Strijbeekse Heide, Bleeke Heide, De Pannenhoef en een vroege tocht in de bossen van Dorst.

De laatste avond is afgesloten met een quiz. Dit is altijd een leuke avond, waarbij er in kleine groepjes gespeeld wordt voor de eer. Hierbij komt dan voor de deelnemers aan het licht hoeveel ze ervan opgestoken hebben. En voor de winnaars is er een kleine attentie.

Voor het cursusteam bestaande uit Marlies Leemans, Esther Verschuere, Maurice Verschuren, Bart Jaspers en Gerard van Opstal is de kers op de taart een bedankje en compliment van cursist Sandra voor de opzet van de cursus, de geweldige organisatie, de excursies en de quiz. Ze heeft enorm genoten en heeft dit al enthousiast doorgespeeld aan vrienden en kennissen! Wie weet levert dat een stroom aan nieuwe cursisten op!

Biomimicry

AAD VAN DIEMEN

De term biomimicry betekent letterlijk ‘levennabootsing’. Eén van de omschrijvingen van wat er tegenwoordig onder wordt verstaan luidt: de wetenschap en kunst die strategieën, structuren en processen uit de natuur bestudeert en nabootst om duurzame oplossingen te vinden voor menselijke problemen. Het gaat om leren van – de natuur in plaats van slechts leren over de natuur.

Over ‘kunst’ in deze omschrijving kunnen we kort zijn. In de kunst werd altijd al naar de natuur gekeken, dat is niets nieuws! Er zijn tal van tentoonstellingen vroeger en vooral nu die dat laten zien. Daarbij gaat het echter zelden om het vinden van duurzame oplossingen voor menselijke problemen.

Het bekendste voorbeeld uit de techniek is het ijsvogelbek-ontwerp van de Japanse hogesnelheidstreinen. Dit ontwerp zorgt voor een aerodynamische vorm die 30% minder luchtdruk produceert, 15% minder stroom verbruikt en zorgt voor minder lawaai bij het verlaten van een tunnel.

Ook het idee voor klittenband komt uit de natuur. De bedenker van klittenband, de Zwitser Georges de Mestral, kwam op het idee toen er allerlei klitten aan zijn kleding en de vacht van zijn hond bleven hangen. De kleine haakjes van de vruchten bleven hangen achter de lusjes van de stof van de kleding. Klittenband heeft die twee vormen gekopieerd: haakjes aan de ene kant en lusjes aan de andere kant. Op dit moment loopt er een project om lichtgevende planten te kweken.

In Delft en Wageningen zijn wetenschappers met biomimicry bezig onder mooie titels als: duurzaam leren en ontwikkelen van professionals en organisaties en groen beroepsonderwijs; en Sustainable Solutions, de crossover groen-techniek.

Bij mij dringt zich de gedachte op dat er nogal wat modernistisch op een hoop wordt gegooid. Wat wel weer een aardig voorbeeld is, is het concept van een leidingen-architect. Overal liggen leidingen, maar de bodem raakt vol. Dat komt omdat iedere soort leidingontwerper zijn eigen plan trekt, eigen ruimte opeist en inflexibele stalen of pvc-buizen gebruikt. Ons lichaam zit eveneens vol met leidingen: bloedvaten, zenuwen, pezen en die zijn flexibel. Daarom kan er per saldo veel meer leiding in een lichaam dan onder de grond. Wij zullen naar flexibele leidingen en afstemming moeten.

Je kunt inspiratie halen uit de natuur, je kunt achteraf een overeenkomst zien. Dat is echter nog wat anders dan processen en strategieën overnemen. In het boek ‘Evolutienair denken’ van Chris Buskes uit 2006 wordt overtuigend

de invloed van Darwin geschetst op allerlei disciplines in wetenschap: filosofie, theologie, psychologie, taalkunde, antropologie, geneeskunde. Daarbij gaat het niet om het afkijken hoe de natuur een kunstje flikt, maar om inzicht hoe fundamentele processen werken.

Darwin heeft laten zien dat aan evolutie een simpel, maar fundamenteel drievoudig principe ten grondslag ligt: variatie, selectie en voortplanting. Hij heeft ook laten zien dat veranderingen tijd vergen, soms heel veel tijd. Meer tijd dan wij nog hebben.

foto: Ilona Muskens, ijsvogel zie zijn dynamische snavel

Natuurtuin Oranjepolder open

CARLA NIEUWENHUIZEN

Sinds zondag 3 mei 2026 is Natuurtuin Oranjepolder in Oosterhout weer elke zondag van 13-16 uur geopend voor publiek. De opening was groots opgezet met veel verschillende activiteiten in de tuin. Ondanks het slechte weer bleven de gezinnen met kinderen lang in de tuin omdat ze het zo leuk vonden.

Voor wie de tuin niet kent, het is een fantastische omgeving om samen met (klein)kinderen een leuke middag in de natuur te beleven. Er is van alles te doen zoals waterdiertjes vangen in de poelen, wilgentenen vlechten, natuurschilderijtjes maken of een kijkje nemen in de vleermuizenkelder. Niet alleen de kinderen vinden het leuk, ouders en grootouders zijn zelf vaak even fanatiek bezig als hun kinderen. Tijdens de middagen zijn er vrijwilligers van IVN Mark & Donge aanwezig om samen op avontuur te gaan.

Heb je zin om dit zelf eens te komen ervaren dan ben je tot 27 september iedere zondagmiddag van harte welkom aan de Domeinweg 9 te Oosterhout. De toegang is gratis. Kom bij voorkeur op de fiets want er is maar weinig parkeergelegenheid voor auto's.

fotocollage: Iris van der Vlerk, herfstbingo

Onder de loep!

CARLA NIEUWENHUIZEN

Wie denkt dat jongeren alleen maar op hun telefoon zitten of op fatbikes rondcrossen heeft het mis. Bij IVN Mark & Donge zien we maandelijks een groep jonge mensen die volop geïnteresseerd is in de natuur, erop uittrekt met elkaar en mooie momenten beleeft. Dat zijn de Torenvalken, de jongerengroep van IVN M&D

Iedere 2e zaterdag van de maand van 9.30 – 12.00 u gaan ze met een aantal begeleiders de natuur in met een afwisselend programma. De activiteiten vinden doorgaans plaats in een ruim gebied tussen Breda en Oosterhout.

Zo gingen ze al eens op zoek naar de boomkikker, bouwden ze een insectenhotel, vogel- of egelhuis, of gingen ze op zoek naar diersporen. Ook hebben ze al eens een minicosysteem in een pot gemaakt, gingen ze op stap met de schapsherder en op bezoek bij een voedselbos. Wat zo leuk is aan de Torenvalken is hun creativiteit. Zo maakten de Torenvalken in het Mastbos een natuurschilderij. Het werd een portret en ze noemden het Vincent van Schors!

Tim Huijben is een van de Torenvalken. Op mijn vraag waarom hij bij de Torenvalken is gegaan antwoordt hij: 'Ik was van jongs af aan al erg natuurliefhebber maar ik had tot dan toe niet echt leeftijdsgenootjes gevonden die daar ook van genoten. De Torenvalken waren toen dé uitkomst omdat je meteen welkom bent in een supertoffe groep, ongeacht je kennis of je skills in de natuur.' Het leukste van de Torenvalken vindt Tim het enthousiasme van iedereen voor juist die kleine dingetjes in de natuur. Daar wordt hij altijd heel blij van.

'Ja', zegt hij 'en dan is zowel jong als oud net zo verwonderd als ze iets moois tegenkomen of iets nieuws leren!'

Tim vindt de groep heel erg fijn. De sfeer is daarom volgens hem ook altijd top. Hij zou het leuk vinden om nog wat Torenvalkjes te mogen verwelkomen bij deze gezellige club om zo ook andere jongeren de fascinatie voor de natuur door te geven!

foto: Iris van der Vlerk, Torenvalken waterdiertjes determineren

Als ik vraag wat Tim heel graag nog een keer zou willen doen met de Torenvalken antwoordt hij: 'Tegenwoordig ga ik vooral gewoon erg graag mee. Iedere activiteit is op zijn eigen manier ook gewoon heel leuk! Hoogtepunt is dan vaak het vangen van waterbeestjes. De onderwereld heeft, zelfs hier in ons kikkerlandje, zoveel ontzettend gave en ook wel vreemde bewoners!'

Op dit moment bestaat de groep uit 8 jonge mensen. Maar er is nog plaats voor meer jongeren. Ben je tussen de 11 en 18 jaar, ga dan een keer mee op ontdekkingsstocht. Spreek je dit aan of ken jij iemand in deze leeftijdsgroep die interesse heeft om Torenvalk te worden of die meer informatie wil. Bel of stuur een mailtje naar de coördinator Iris van der Vlerk: 06-10221256. torenvalken@ivn-markendonge.nl

fotocollage: Iris van der Vlerk, hoe Vincent van Schors tot stand kwam.

foto: Luuk de Greef, grutto

Weidevogels

IRMA VAN DER LAAN

weidevogelbescherming in gebied IVN Mark & Donge

Weidevogels (ook wel boerenlandvogels genoemd) maken hun nesten op de grond en laten hun jongen zelfstandig opgroeien. Veel van deze vogels komen naar Nederland. Daarbij zijn ze behoorlijk 'plaats-trouw'. Dat betekent dat ze elk jaar terugkomen naar dezelfde plek. Wil je weten waar ze in de winter heengaan? Kijk dan eens op vogeltrekatlas.nl.

De bekendste soorten die hier komen broeden zijn kievit, scholekster, grutto, wulp en tureluur (allemaal steltlopers). Maar ook fazant, patrijs en veldleeuwerik vallen onder de weidevogels omdat ook zij op de grond nestelen en wel wat bescherming kunnen gebruiken. Je vindt deze vogels in kruidenrijk grasland, boeren akkers en vooral de steltlopers in natte zones. Kruiden en bloemen zorgen voor insecten en als de jonge steltlopers wat groter zijn foerageren ze graag in de slibgronden naast sloten of plassen. Ze kunnen vanaf het begin zwemmen en je ziet ze behendig een slotje oversteken als pa en ma vinden dat het aan de overkant veiliger is!

foto: Luuk de Greef, kievit

In de afgelopen decennia is Nederland steeds voller geworden en zijn we verder geïndustrialiseerd. Dat heeft ook gevolgen gehad voor de weidevogelgebieden. Op delen ervan zijn woonwijken of fabrieken gebouwd en het overgebleven weide- en akkergebied wordt intensiever beheerd. Veel mensen trekken zeker in het voorjaar, broedseizoen, graag de natuur in. Logisch dat het aantal weidevogels drastisch is afgenomen. Hun broedgebieden zijn kleiner geworden, ze worden intensiever beheerd, er zijn minder insecten en het is er drukker dan in het verleden.

Vogelrichtlijn Europese Unie. Langzamerhand beseffen we dat het verdwijnen van deze vogels in ons land duidelijke signalen zijn dat wij onze natuurgebieden niet verstandig beheren. De grutto is in de afgelopen vijftig jaar van 120.000 naar 25.000 paren gedaald. Nederland draagt een grote verantwoordelijkheid in de bescherming van de grutto omdat 90% van de grutto's uit Noordwest-Europa in Nederland broedt. Artikel 2 van de Vogelrichtlijn verplicht de lidstaten van de Europese Unie om de populatie van alle inheemse vogelsoorten op een ecologisch, wetenschappelijk en cultureel verantwoord niveau te houden. Daarbij moet ook worden gelet op de economische en recreatieve belangen.

Weidevogelbescherming in het gebied Mark&Donge. Om weidevogels te behouden, zetten boeren en natuurbeschermingsorganisaties zich in voor de broed- en foerageergebieden. Ze beperken verstoring tijdens de broedperiode en zorgen voor een gevarieerd landschap. Vrijwilligers helpen bij het monitoren van populaties en het beschermen van nesten en jonge kuikens. In ons IVN-gebied zijn op dit moment vijf beschermingsgroepen actief!

Vogelrichtlijn en Lage Vuchtpolder. De gemeente Breda heeft de Lage Vuchtpolder aangemerkt als weidevogelgebied. Deze polder is een van oorsprong nat weide- en akkergebied ten noorden van Breda. Al vanaf eind vorige eeuw hebben vrijwilligers zich ingezet voor het beschermen van de daar aanwezige weidevogels. Maar door uitbreiding van Breda en Teteringen zijn in de laatste twintig jaar grote delen van de polder bebouwd, waardoor ook hier de populatie weidevogels erg is afgenomen.

De laatste jaren is ook hier het besef ingedaald dat we beter voor dit gebied moeten zorgen. De gemeente heeft diverse plannen gemaakt en deels al werkzaamheden uitgevoerd om deze polder weer aantrekkelijk(er) te maken als broedgebied. Bij de aanleg van de wijk Waterdonken is een watersysteem aangelegd dat zorgt dat schoon water de polder in loopt en het waterpeil gereguleerd wordt. In het broedseizoen staat het ongeveer gelijk aan dat van het maaiveld. Het zo ontstane plasdras gebied is ideaal voor weidevogels als de grutto doordat de bodem zacht is. Vogels, en zeker jonge vogels, kunnen er gemakkelijk wormen en larven vinden.

foto: Luuk de Greef, scholeksters

Ontwikkeling gebied. Het gebied is nog volop in ontwikkeling! Daarvoor moeten toekomstige plannen van de gemeente goed afgestemd worden met de wensen van boeren en andere grondeigenaren.

Het meer oostelijke deel van de polder is een lappendeken van stukjes grond met diverse bestemmingen en eigenaren. Hopelijk komt men gezamenlijk tot een mooi plan waarin gemeente, grondeigenaren en natuurbeschermers elkaar versterken. Zo kan er weer een prachtig weidevogelgebied ontstaan waar iedereen van kan genieten!

Predatoren. Mensen zijn niet de enige bedreiging voor de weidevogels, vossen, hermelijnen en marters gaan vaak 's nachts op jacht, evenals de katten uit de buurt. Ze stelen niet alleen eieren maar eten ook vogels als ze de kans krijgen. Ook roofvogels zijn gevaarlijk. Ze zien zelfs de kleinste pulletjes door het grasland lopen. Loslopende honden rennen achter de vogels aan en verstoren zo de nesten of doden (onbedoeld) jonge pulletjes. In deze periode dan ook 'honden aan de lijn'!

Weidevogels en hun gedrag. Predatoren zijn van oudsher de reden dat weidevogels bij voorkeur in groepen broeden. Samen sta je sterker tegenover de vijand! Wanneer de vogels in het voorjaar arriveren zie je als eerste de mannetjes tot hoog in de lucht met elkaar het gevecht aangaan voor het beste nestplekje. Wanneer de plekken verdeeld zijn begint het baltsgedrag van mannetje en vrouwtje. Mannetjes proberen indruk te maken door hun prachtige veren te tonen. Vooral Kieviten imponeren met hun prachtige vliegshows. Hun zwart-witte tekening schittert in de zon en ze halen acrobatische capriolen uit. Vervolgens begint de nestbouw. Dat stelt niet al te veel voor: een kuiltje in de grond met wat takjes en strootjes op een moeilijk zichtbare plek is voldoende.

Een koppel weidevogels legt doorgaans vier eieren en start pas met broeden als alle eieren gelegd zijn. Zo komen alle jongen tegelijk uit. Één van beide zit op het nest en de ander kijkt vanaf een naburig paaltje of verhoging of er vijanden aankomen. Wanneer er een kraai of roofvogel verschijnt zie je meerdere vogels de vijand aanvallen en verjagen. Ook als wij te dicht bij een nest komen schromen ze niet om dat luidruchtig duidelijk te maken en naar je toe te vliegen.

Als de kuikens uit het ei komen zijn beide ogen open en zijn ze bedekt met donsveertjes. De jongen zijn 'nestvlinders' (vlieden betekent wegtrekken), ze zijn direct in staat zijn om zelf voedsel te zoeken en hebben geen nest meer nodig. Het voedsel bestaat de eerste weken uit kleine insecten. Ze komen in het begin wel steeds terug bij de moeder om op te warmen. Gelukkig maar, dan blijven ze in elk geval in de buurt.

Voor de ouders breekt een drukke tijd aan. Ze houden zowel de jongen als mogelijke vijanden in de gaten en staan, vaak hoog op de poten, rond te turen. Dit gaat door totdat de kuikens 'vliegvlug' zijn en beter voor hun eigen veiligheid kunnen zorgen. Deze periode duurt ongeveer een maand. Daarna volgt de voorbereidingsfase voor de vogeltrek. Het jonge gezin eet goed om op te vetten voor de lange reis. En zo zijn eind augustus de meeste weidevogels wel verdwenen.

Enthousiast geworden over weidevogels?

Maak een wandelrondje door de polder en neem een verrekijker mee. Vanuit de doorgaande wegen kun je de vogels prima observeren. Blijf op afstand en ga niet de weilanden in. Ze zijn eigendom van boeren of de gemeente, het is verboden én je verstoort de rust in het broedgebied.

foto: Jan Nuijten

Unieke kans!

NICOLE LUCASSEN

Op zondag 28 juni organiseert Heemtuin Rucphen in samenwerking met gidsen van IVN Mark & Donge begeleidde tuinwandelingen. Je kunt dan deelnemen aan een wandeling in het Brabantse landschap uit de jaren vijftig en zestig. Deze struintocht biedt een unieke kans om de natuur op z'n mooist te bewonderen. De rondleiding gaat onder meer langs heide, beekjes, bossen, kalkgrasland, holle wegen, poelen en akkers.

In 1979 wordt er gezocht naar een stuk grond om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in een beschermde omgeving te laten werken. De gemeente Rucphen biedt hiertoe een stuk grond aan van ruim 2 hectare. Er wordt besloten er een heemtuin van te maken, een tuin met in Nederland in het wild voorkomende planten- en bomensoorten. Tussen 1985 en 1993 wordt de aanleg van de heemtuin gerealiseerd.

Er zijn veel leefgebiedjes in de Heemtuin. De tuin toont ons diverse landschapstypen met een enorme rijkdom aan planten, bomen en dieren. In de buurt van de dopheide kunnen we de zeldzame klokjesgentiaan, blauwe knoop, tormentil en de snavelzegge tegenkomen. Naast het beekje tussen de twee poelen groeit ronde zonnedauw, Spaanse ruiter en beenbreek. De houtwallen geven beschutting en nestgelegenheid aan kleine dieren. Doordat zoogdieren, vogels en insecten vaak de houtwallen volgen, worden ze ook wel snelwegen van de natuur genoemd.

Dit prachtige natuurgebied biedt rust en vermindert stress. Dat is belangrijk voor de gezondheid en het welbevinden van alle mensen. Kom je dit samen met ons op 28 juni ervaren?

een greep uit de wandelingen van komend seizoen!

Zondag 28 juni

10.30 tot 12.00, 13.00 tot 14.30 en 15.00 tot 16.30 uur

Tuinwandeling (entree € 3.-) Heemtuin, Rucphen

Thema: open tuindag

Zaterdag 4 juli 13.00 tot 14.30 uur en 15.00 tot 16.30 uur

Natuurwandeling Tuin van Toon Thielen, Dorst

Thema: inheemse en exotische planten en bomen

Vrijdag 17 juli 19.30 – 24.00 uur

Thema: vleermuizen, egels en nachtvinders,

IVN Mark & Donge & IVN Dintel -en Marklanden

19.30-20.45 uur: drie presentaties:

Vanaf 21.00 tot 24.00 uur vleermuizenwandeling,

nachtvinders en egelpost

zie website IVN Mark & Donge, activiteiten

Zondag 26 juli 19.00 – 20.30/ 21.00 uur

Natuurwandeling Aa of Weerijs, Breda

Thema: natuur langs de beek

Zaterdag 29 augustus 13.30- 15.00/ 15.30 uur

Natuurwandeling Gilzewouwerbeek, Bavel

Thema: insecten en boomkijkers

Zaterdag 5 september 10.00 – 11.30/ 12.00 uur

Natuurwandeling Pannenhoef, Rijsbergen

Thema: veen en vennen

IVN Mark & Donge

vereniging voor natuureducatie en duurzaamheid

Informatie over lidmaatschap, contributie

en/of aanmelden voor lidmaatschap via website:

www.ivn.nl/afdeling/mark-donge

zie onder lidmaatschap en contributie. Adreswijziging en

opzegging: ledenadministratie@ivn-markdonge.nl